

Privatització i externalització dels serveis i de la formació a l'FP: un procés gens encobert

RAMON ROY i el grup d'FP d'USTEC·STES

Ramon Roy és llicenciat en Ciències Jurídiques i professor de formació professional

No fa gaire, davant dels perills i incerteses que la Llei de la formació i de les qualificacions professionals de Catalunya (LFIQPC) suposava per a la formació professional reglada, representants d'USTEC-STES (IAC) es van posar en contacte amb els responsables d'educació de cadascun dels grups polítics amb representació al Parlament de Catalunya.

Després de transmetre'ls les nostres inquietuds i propostes i de conèixer les seves argumentacions i opinions, en vam treure algunes conclusions. En primer lloc, vam constatar que no hi havia cap grup parlamentari que tingués un coneixement general i cohesionat sobre la formació professional reglada, ni tan sols de la formació professional ocupacional; fins i tot vam sentir com algú es lamentava que al Parlament de Catalunya tan sols hi havia periodistes, advocats i funcionaris i que aquesta realitat xocava, de vegades, amb el grau de coneixement que els nostres representants haurien de tenir sobre els diferents temes a tractar, com ara l'FP reglada. I en segon lloc, els pocs parlamentaris que tenien una certa idea de l'FP confonien la formació professional reglada amb la formació professional ocupacional i contínua. Dues realitats totalment diferents, amb un únic punt de confluència, el nom de formació professional.

Llei de formació i qualificació professional de Catalunya

En aquest context, amb l'acord d'una gran majoria dels grups parlamentaris, es va aprovar la Llei de formació i qualificació professional de Catalunya, una llei que no té el vistiplau dels centenars de milers de titulats en formació professional que hi ha a Catalunya i que no té, tampoc, entre d'altres, el vistiplau del sindicat d'educació majoritari de Catalunya. Com es pot, doncs, legislar sobre un sector concret i no considerar el parer dels directament afectats, és a dir, dels seus titulats? I, per tant, com es pot legislar i no preveure els riscos que un canvi de legislació pot suposar sobre el col·lectiu al qual va dirigit? I encara més inaudit, com es pot legislar sense haver tingut en compte les reflexions i els coneixements del sindicat majoritari de l'educació pública de Catalunya?

L'LFIQPC segrega els estudis professionals reglats del Departament d'Ensenyament i, de moment, els orienta cap al Departament de Presidència. Ara bé, per què? Doncs per integrar-los en una entelèquia formada per la formació professional reglada i la formació professional ocupacional i contínua sota la gestió i direcció d'una Agència Pública de la Formació i de les Qualificacions Professionals i una Comissió

Rectora que estarà formada per l'Administració i pels grans "lobbies" d'aquest país: la patronal i els sindicats majoritaris al si del món productiu, però no pas al si del món educatiu...

Fixeu-vos-hi bé! Han fet una cosa que, fins ara, semblava impossible, han posat la primera pedra i han aplanat el camí cap a la segregació de la formació professional reglada, és a dir, l'acadèmica, del context que li és inherent, que no és cap altre que el món acadèmic. Però, com hem arribat a aquest extrem? No tenim cap dubte que la causa principal d'aquest despropòsit contra la formació professional reglada i, per tant, contra els seus titulats presents i futurs, ha estat l'alt grau de desconeixement que tothom té sobre aquests estudis, un fet agreujat pel prou conegut prejudici negatiu que la societat catalana en té. Un prejudici generat des de no fa pas gaire temps, però reforçat en els darrers anys de la dictadura franquista i popularitzat en la transició política espanyola. Aquest prejudici, basat en un profund desconeixement de la formació professional, ha facilitat a Catalunya la tendència de moda als països europeus de privatitzar tot allò que, segons la dinàmica neoliberal actual, és privatitzable.

Ara bé, és privatitzable l'educació? És privatitzable la formació professional reglada? Són privatitzables els estudis de règim especial de música, d'arts escèniques, d'esports o de dansa? És privatitzable el batxillerat? Creieu que seria possible la privatització de la universitat pública o de l'educació secundària obligatòria? I, en tot cas, fins a quin punt, amb quina finalitat

Han posat la primera pedra i han aplanat el camí cap a la segregació de la formació professional reglada del context que li és inherent, que no és cap altre que el món acadèmic.

i amb quines garanties? USTEC-STEs (IAC) és contrària a qualsevol tipus de privatització del sector públic. I encara més, s'oposa taxativament a la privatització dels serveis públics perquè, entre altres raons, i per regla general, tal com s'ha demostrat reiteradament, les privatitzacions tan sols busquen afavorir i enriquir una minoria en detriment dels drets dels ciutadans, dels treballadors i de la qualitat del servei.

Privatització

Cal dir que, en línies generals, la privatització en el sector educatiu encara és més perversa que en altres sectors, ja que condiona, en pràcticament tots els aspectes, el model educatiu a la demanda i exigències del sector privat.

I ho exemplifiquem amb un cas de la formació professional. Uns alumnes han decidit cursar un cicle formatiu de grau superior de fabricació mecànica i un d'aquests alumnes el cursa (fins avui són estudis acadèmics) en un centre públic de l'àrea metropolitana de Barcelona, un altre ho fa en un centre privat religiós d'una altra localitat, un altre en una fundació universitària catalana, pública o privada, un altre en un centre de formació d'una multinacional... Tot i que hi ha un currículum primari comú, la realitat és que són moltes les variables que poden influir en la configuració final de l'estructura curricular d'aquests estudis. Així doncs, depenent del centre on els cursin, podem tenir titulats amb el mateix títol però amb coneixements absolutament diferents.

A aquest panorama, actualment del tot real, s'hi pot afegir ara que la privatització d'aquests estudis encara aprofundirà més en aquesta diferenciació curricular, perquè cada entitat formadora, a la recerca del seu benefici —com

és natural, ja que són empreses l'objectiu de les quals és aconseguir el major lucre possible—, adaptarà aquests estudis al seu interès més immediat en detriment de la finalitat inherent a la formació professional reglada; és a dir, la recerca de la formació inicial i polivalent en l'especialitat cursada com a formació propedèutica al llarg de la vida laboral i social de l'estudiant. Ara que cadascú es plantegi un exemple semblant, però en l'àmbit de qualsevol altre estudi oficial del nostre sistema educatiu. Pervers, oi que sí?

Aleshores, quins beneficis pot aportar l'externalització de la formació professional i, per extensió, de la resta dels estudis oficials? Evidentment, cap ni un! Ni per als estudiants, que veuran minvat el valor dels seus estudis tant a nivell laboral com professional o acadèmic; ni per als ja titulats, que veuran com es perd el referent acadèmic del qual gaudien; ni per al sector privat acadèmic i productiu, que haurà perdut el marc de referència que han estat sempre els estudis oficials gestionats, organitzats i dirigits sota el control de la funció pública, amb totes les garanties que això comporta.

Externalització

La Llei 10/2015, (LFIQPC), la qual, per si algú no se'n recorda, emana de la LEC, de ben segur podria ser, si és que encara no ho és, la font d'inspiració

La privatització encara aprofundirà més en la diferenciació curricular, ja que cada entitat formadora adaptarà els estudis als seus interessos més immediats.

o, més ben dit, de la concreció de l'externalització i la posterior privatització del nostre sistema educatiu. I a les proves ens remetem! A més de l'esmentada Agència de la Formació i de les Qualificacions Professionals de Catalunya, que és una entitat externa i, per tant, no està sota control estrictament públic, però que sobretot interacciona amb entitats externes, aquesta Llei també permet l'externalització d'altres elements que considerem que són primordials del sistema educatiu.

Així doncs, la Llei permet, i així està passant, l'externalització dels serveis bàsics d'informació, orientació i assessorament sobre el conjunt de possibilitats del sistema, del servei d'acreditació de les competències professionals del món laboral i d'altres que ja existeixen i/o aniran regulant-se. Però la cosa no acaba pas aquí: entitats participants d'una manera o altra en els òrgans de decisió, control i execució que emanen de la Llei també poden ser, i en són, beneficiàries d'aquests serveis a nivell lucratiu. Una prova d'això, sigui lícit o no, són els diferents convenis que la Generalitat de Catalunya ha signat recentment amb algunes d'aquestes entitats i que els atorguen alguns drets sobre alguns d'aquest serveis, utilitzant, això sí, de vegades, l'eufemisme de col·laboració entre les dues parts.

La validació de les competències professionals del món laboral ha d'estar reservada exclusivament als centres públics de formació professional, com els únics garants possibles de l'efectiu compliment dels preceptes legalment establerts amb aquest objectiu, per tal d'evitar, entre altres perills, el possible MERCADEIG amb els títols d'FP.

El context actual i la doble xarxa educativa en la formació professional

D'altra banda, aquesta situació absurda, inoperant, perjudicial per a tothom i sense cap sentit en el si del marc de l'interès general a què s'ha de sotmetre la

La validació de les competències professionals ha d'estar reservada als centres públics d'FP per tal d'evitar el mercadeig de títols.

cosa pública, s'agreuja pel llast que, especialment a Catalunya i en altres comunitats autònomes (això sí, amb una incidència diferent), pateix des de la dictadura franquista, primer amb el binomi pública/privada i posteriorment amb el trinomi pública/privada concertada/privada. Una xarxa que, tal com ja s'ha dit i demostrat tantíssimes vegades, incideix negativament en la desigualtat social i, ara, en el cas de l'FP, possiblement també en la desigualtat laboral i, per tant, en la recerca d'oportunitats.

Per una educació pública amb garanties

Davant d'una xarxa pública, sotmesa als principis constitucionals d'igualtat d'oportunitats (d'oportunitats per a tothom), hi ha una altra xarxa, innecessària, obsoleta i reminiscència del passat, que segrega per sexe, que adoctrina i que, incomprendiblement, està sufragada amb diners públics: els centres privats concertats. Com és això possible? Hem perdut el seny!

Aquest disbarat, incomprendible en ple segle XXI, no solament té legitimitat, sinó que una llei, la LEC, se'l fa seu, l'institucionalitza com a propi i l'eleva a marc referencial de l'educació de Catalunya. Doncs bé, i sense cap voluntat de fer-ne una tesi doctoral, que de ben segur sortiria mal parada, quina repercussió té sobre la formació professional reglada aquesta doble xarxa?

Malauradament, els pronòstics fets per USTEC·STEs (IAC) s'estan complint fil per randa, ja que, una vegada més, s'ha complert la lògica jurídica concretada en el principi segons el qual "tot allò que no prohibeix la llei està permès". I tot plegat en un context social i econòmic purament liberal, en el marc d'una crisi econòmica que ho excusa tot perquè tot és vàlid per justificar uns determinats macroresultats, siguin els que siguin, hipotequin o no el país i els seus ciutadans o contribueixin a la liquidació de l'estat del benestar.

La incidència del sector privat

Amb l'excusa de la doble xarxa, la Generalitat de Catalunya, a través del seu Departament d'Ensenyament, i ben aviat del de Presidència, ha engegat la maquinària administratiu i jurídica

per privatitzar la formació professional. En aquests moments, els recursos públics que s'haurien de destinar a ampliar, millorar, enfortir i prestigiar la formació professional reglada s'estan destinant a augmentar, refermar i promocionar la formació professional privada (recordem que els estudis postobligatoris, de moment, no es poden concertar i, per tant, en aquest cas, els centres concertats són del tot privats). És alarmant el nombre de cicles formatius que s'han tancat als centres públics (de moltes branques i especialitats) i com, en canvi, es mantenen i se n'obren de nous als centres privats. Si aquesta realitat la situem al si de la formació professional del règim especial d'esports, arts, música teatre i dansa i d'idiomes, la privatització és encara més desmesurada.

Però l'externalització i la privatització del nostre sistema educatiu, de manera més accentuada en la formació professional, no segueix una única direcció, és a dir, de dins cap a fora, en afavorir la primacia de l'educació privada i dels centres privats, en derivar recursos públics directament cap al sector privat, en substituir ensenyaments públics per ensenyaments idèntics, o si més no similars, als centres privats, i un llarg etcètera, sinó que al mateix temps l'externalització i la privatització segueixen, també, una altra clara direcció de fora cap a dins; en són una prova la incipient i prolífera entrada de recursos externs, tant humans com materials, i no pas a canvi de res, al Departament d'Ensenyament, i la cada vegada més evident incidència en la gestió i organització del sistema educatiu dels ajuntaments i/o fundacions privades, del Consorci d'Educació de Barcelona, dels consorcis de la formació contínua i ocupacional i, segurament ben aviat, amb la possible entrada del futur Consorci d'Estudis Superiors (controlat, entre d'altres, per les universitats), amb la intenció d'absorbir, si més no controlar, tot l'espai d'estudis superiors a Catalunya. I tot això sense menystenir el fet que a través de l'Agència Pública de Formació i Qualificació Professionals, òrgan que emana de la LFQPC, s'obre el camí de la privatització, si més no la Llei no ho prohibeix, dels ensenyaments d'adults, la IOC i els ensenyaments d'idiomes, entre d'altres.

És alarmant el nombre de cicles formatius que s'han tancat als centres públics i com, en canvi, se n'obren de nous als centres privats.

I, d'altra banda, no hem pas d'oblidar el Projecte de qualitat i millora contínua, el PQMC, que pretén instaurar i fomentar la concepció dels centres de formació professional com a unitats empresarials privades. Sí, sí..., sembla increïble però és cert. Amb aquest projecte es pretén que els centres de formació professional siguin considerats empreses a tots els efectes, ja que la gestió n'haurà de buscar la màxima competitivitat, amb una relació conceptual amb l'entorn purament privada. I encara pot anar més enllà, perquè, a més a més, ha de complir amb un nou concepte, almenys a l'FP: la productivitat acadèmica.

La implantació d'un Sistema de Gestió de la Qualitat amb la idea d'organitzar els instituts d'FP com empreses, segons la norma UNE-EN ISO 9001:2015, suposarà que aquests centres hagin de demostrar la seva capacitat per proporcionar de manera coherent productes o serveis que satisfacin els requisits del "client", a partir de la normativa aplicable en cada sector productiu i de servei, segons correspongui. Però, que estem bojos? Que el Departament d'Ensenyament ha perdut el seny? Els centres de formació professional són centres educatius i acadèmics i ni són empreses ara ni ho han de ser mai. A què respon aquesta dèria? Possiblement,

a la incapacitat de saber què han de fer de molts d'aquells mal anomenats experts en infinitats de sectors, que han de justificar que fan alguna cosa per tal de mantenir el seu estatus i continuar cobrant els seus supersous a final de mes.

Mercadeig del sistema educatiu

Per tant, ja no es tracta tan sols d'una qüestió concreta de disparitat de currículums entre centres, ni de la creixent desigualtat d'oportunitats entre els estudiants, ni de la diferència entre els recursos que reben uns centres o altres, sinó del mercadeig de tot el sistema educatiu.

Aquesta predisposició a l'externalització de la formació professional es fa encara més evident en els nous programes de formació i inserció, sí, els anomenats PFI; és a dir, en la formació propedèutica o "de segones oportunitats" que, a més de donar uns coneixements i unes competències sobre un sector productiu o de servei concret als estudiants, també servia com a contrapès als estudis professionalitzadors creats per la LOMCE. Sí, en els anomenats bàsics; és a dir, en la formació professional bàsica, la més que clara finalitat de la qual no és cap altra que segregat el jovent amb certes dificultats, siguin les que siguin, dels estudis de l'ESO i arraconar-los durant dos anys per

DISTRIBUCIÓ DELS CICLES FORMATIUS DE FORMACIÓ PROFESSIONAL A CATALUNYA

	PRIVATS	PÚBLICS	TOTAL
Maresme-Vallès Oriental	56	141	197
Barcelona Comarques	88	135	223
Catalunya Central	85	105	190
Baix Llobregat	47	150	197
Consorci Educatiu de Barcelona	413	203	616
Girona	37	200	237
Lleida	46	156	202
Tarragona	37	177	211
Terres de l'Ebre	8	81	89
Vallès Occidental	95	153	248
Total	912	1501	2413

DISTRIBUCIÓ DELS PROGRAMES DE FORMACIÓ I INSERCIÓ A CATALUNYA

	PRIVATS	PÚBLICS	TOTAL
Maresme-Vallès Oriental	14	10	24
Barcelona Comarques	14	14	28
Catalunya Central	7	7	14
Baix Llobregat	14	14	28
Consorti Educatiu de Barcelona	60	16	76
Girona	6	11	17
Lleida	15	21	36
Tarragona	4	18	22
Terres de l'Ebre	2	9	11
Vallès Occidental	21	22	43
TOTAL	157	142	299

tal de millorar els resultats d'altres ensenyaments que concurren en els indicadors d'institucions privades que després surten a la televisió (PISA). Doncs bé, en els quadres següents s'hi pot veure amb claredat cap on va la idea que la Generalitat de Catalunya té sobre l'FP.

En aquesta graella es veu com la majoria dels programes de formació i inserció són impartits per centres privats. Per aquesta raó, USTEC·STEs (IAC) exigeix un sistema educatiu amb una FP pública, gratuïta, preferent, no segregadora i de qualitat per a tots i totes.

I en aquesta dèria mercantil, la formació professional dual no es queda gens curta. Ja no es tracta exclusivament de confeccionar uns currículums "a la carta" amb les empreses que signen un conveni amb el Departament d'Ensenyament, sinó que la perversió ha arribat fins al punt que és el mateix Departament que "fa xantatge" als centres educatius públics que imparteixen formació professional i els obliga a dualitzar part dels estudis reglats de formació professional a canvi de no tancar-los algun dels cicles formatius que s'hi imparteixen.

La formació professional com a eina de cohesió i igualtat social

Superat l'inici del segle XXI, no es pot justificar l'existència d'un sistema públic educatiu que no busqui la igualtat entre tots i totes, la consecució d'un futur social més just i igualitari i, evidentment, la recerca del bé comú. Malauradament, sembla que el camí que hem iniciat en aquesta primera part del segle és tot just el contrari. La LOMCE i, parcialment, pel que es refereix als principis inspiradors d'aquestes lleis, la Llei d'Educació de Catalunya, i el seu desplegament fins ara, estableixen una línia radicalment contrària al principi d'igualtat i en el cas de l'FP, com ja s'ha argumentat en els paràgrafs anteriors, encara és més evident, ja que hi prima la desregularització curricular i la submissió de tot el sistema a la voluntat, necessitat i criteris puntuals del món empresarial. Per tant, la formació professional reglada pot acabar transformant-se, si encara no ho ha fet, d'uns estudis acadèmics, professionalitzadors i creadors d'empresa i, per tant, de riquesa material i humana, en uns simples estudis que condueixin a satisfer les necessitats puntuals i immediates de cada sector productiu, de cada zona geogràfica i de cada empresa. I en el context d'un mercat

productiu i de servei globalitzat, això és totalment incongruent.

Camí erroni

Aquest fet posa en greu perill l'estructura productiva del nostre país ja que els tècnics intermedis i els superiors, com també bona part dels petits i mitjans emprenedors, molts dels quals titulats en formació professional reglada, tindran limitades les seves capacitats professionals i empresarials perquè hauran rebut una formació acadèmica i professionalitzada restringida a l'àmbit de l'entorn del seu centre, de la seva zona geogràfica i/o de l'empresa o empreses afins. Un bon exemple d'aquest perill és la modalitat d'FP dual, una circumstància totalment contrària a la finalitat de la formació professional reglada, que des dels seus inicis buscava la polivalència dels seus titulats per tal que poguessin enfrontar-se a la realitat en canvi constant que comporta el sistema productiu actual.

La formació professional reglada i acadèmica té la funció intrínseca de formar l'alumnat tècnicament i professionalment de manera àmplia, polivalent i versàtil i, en cap cas, l'objectiu de l'FP és, ni ha de ser, preparar i/o orientar els seus titulats per a un lloc de treball concret, cosa que pertoca a l'empresa.

No podem esperar més

Evidentment, per tal de canviar aquesta deriva innecessària i absurda cal una autèntica voluntat per part de tothom de millorar la formació professional, cosa que ha d'anar paral·lela a cobrir les necessitats del mercat productiu, però en la línia de la veritable funció intrínseca de la formació professional reglada; és a dir, de la formació de professionals polivalents, en el camp professional adient i en el marc de tot el sistema productiu nacional i internacional, i mai al servei temporal i concret d'una necessitat puntual i local d'una entitat, sigui quina sigui. I per aconseguir-ho cal un canvi radical del rumb que la formació professional reglada està agafant a Catalunya.

És primordial que la formació professional reglada estigui adscrita als centres públics del Departament d'Ensenyament com a garantia de qualitat, uniformitat i igualtat entre estudiants, estudis, títols i professionals titulats. És imprescindible un sistema d'avaluació intern i extern, de control i supervisió públics, realitzat exclusivament per funcionaris públics i, per tant, depenent directament de l'Administració Pública, que ha de garantir el compliment, en tots els centres, de la normativa vigent. És necessari que el professorat pugui actuar en llibertat i que es respecti el principi constitucional de llibertat de

càtedra i, per tant, que no pugui ser coaccionat, cosa que implica que sigui funcionari i que hagi accedit a la funció pública amb totes les garanties.

Cal que l'obtenció de titulacions de formació professional reglada es faci a través d'un sistema d'avaluació amb garanties, la qual cosa tan sols és possible mitjançant el control de les administracions públiques a través dels seus tècnics, que estan al servei de la ciutadania i no pas dels interessos concrets d'entitats amb afany de lucre.

Cal un control exhaustiu del compliment dels currículums oficials, ja que l'adaptació curricular al context productiu de l'entorn del centre ha de ser excepcional, tan sols quan sigui necessària. I, en tot cas, ha de ser la formació professional complementària, és a dir, els cursos d'especialització, la que vetlli per aquesta adaptació a la realitat productiva de l'entorn.

Cal crear una xarxa pública d'informació i de promoció de la formació professional reglada, gestionada al si de la Funció Pública. I és imprescindible la creació d'un organisme públic que vetlli pels drets i els interessos presents i futurs dels titulats en formació professional, cosa que mai no s'ha fet, perquè no hi ha cap institució pública que s'hi dediqui.

És imprescindible que el sector privat empresarial i el sector públic participin en el desenvolupament de la formació professional reglada, obrin les portes als seus titulats i en reconeixin les qualificacions a nivell acadèmic, contractual i salarial. Però també cal definir el límit entre centres educatius i empresa per tal d'evitar les ingerències i els perjudicis que estan

L'FP reglada té la funció de formar l'alumnat de manera àmplia, polivalent i versàtil i en cap cas l'objectiu ha de ser preparar per a un lloc de treball concret, cosa que sí pertoca a l'empresa.

causant als estudis d'FP i als seus estudiants. La formació professional reglada és molt més que una font de mà d'obra, ja que també ho ha de ser d'iniciativa, d'emprenedoria, de coneixement i de riquesa.

I no podem pas oblidar que la formació professional reglada requereix d'un considerable augment de recursos humans i econòmics, ara mateix pràcticament inexistents o, en tot cas, del tot insuficients. Cal construir nous centres de formació professional i/o renovar els ja existents, amb totes les garanties, ubicant-los en llocs centrals dels nuclis urbans perquè tothom hi tingui accés. Cal renovar i actualitzar els equipaments dels tallers i laboratoris, en molts casos obsolets. I, evidentment, no podem obviar que sense una efectiva reducció de ràtios, un eficaç sistema de formació permanent del professorat, la reducció dels horaris lectius i un augment de les hores dedicades a coordinació i a la tutorització de l'alumnat, el concepte "qualitat", tantíssimes vegades utilitzat per la Conselleria d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, no és res més que una entelèquia totalment desvirtuada, que tan sols se sosté per la professionalitat i per l'increïble esforç que els professors i professores d'aquest país fan dia sí i dia també a costa de la seva salut física i mental.

A tall de conclusió

Per tant, no és factible, ni possible i, encara menys, desitjable l'externalització i la privatització de la formació professional reglada, ni de cap altre tipus d'estudi reglat. Tot el contrari, la *res publica* ha de ser tractada com a tal, i l'educació ha de ser prioritària en tot moment, ja que és la garantia d'un futur que no pot anar mai deslligat d'un autèntic propòsit d'arribar al major grau d'igualtat social possible, la qual cosa tan sols és factible si des d'un primer moment apostem per una educació veritablement pública, gestionada i controlada per la funció pública, amb funcionaris públics i en el marc d'una legislació pública per a tots i totes.